

## גלות או גאולה?

בתקופותנו זו, הגדולה מכל הדורות, נשאלת השאלה: האם זאת הגאולה האחרונה, שאין אחריה גלות?

במלחמת העולם השנייה, נשאלה השאלה: האם זהו הכחדת העם טוטאלית, או זאת התחלת הקץ המיוחל, אתחלתא דגאולה?

במלחמת יום-כפור, נשאלה השאלה: מזה יהיה הסוף? בבחינת, האם זהו הסוף שלנו, או מתי יהיה סוף לצרות ולמלחמות?

לענות על השאלות האלו חייבים אנו:

- (א) להסתכלות הסטורית של עמנו.
- (ב) להרחבת האמונה בתורתנו.
- (ג) לחזוק הברית בארצנו.

בבחינת תורה, הקב"ה וישראל — חד הוא.

### (א) הסטוריה

בהקדמה לספר "רב-פעלים" מאת אברהם בן הגר"א מווילנא, יש מדרש השופר אור הסטורי על תפילת שמונה עשרה.

רו"ל אמרו (מגילה י"ז ב') תפלה מנלן דתניא שמעון הפקולי הסדיר שמונה עשרה ברכות לפני ר"ג על הסדר ביבנה א"ר יוחנן וא"ל במתניתא תנא ק"ך זקנים ובהם כמה נביאים תקנו י"ח ברכות על הסדר כתב התניא וז"ל שנינו בברייתא מאי על הסדר זה סדר עולם שכך מצינו י"ח ברכות של תפלה מעולם היו מתוקנות זו אחר זו כיון שבאו אנשי כנסת הגדולה כללום ותקנום כסדרן.

1) **אבות:**  
כשניצול אברהם אבינו מאור כשדים פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י מגן אברהם.

2) **גבורות:**  
כשנעקד יצחק ע"ג מזבח ונעשה דשן והיה אפרו מושלך ע"ג הר המוריה, מיד הביא הקב"ה את יצחק אבינו (וכן ראיתי במדרש אחד שאפרו של יצחק הוא יסוד של המזבח) מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י מחיה המתים.

3) **קדושת השם:**  
כשבא יעקב אבינו ופגע בשערי שמים והקדיש שמו של הקב"ה פתחו מיד מה"ש ואמרו בא"י הא-ל הקדוש.

4) **בינה:**  
כשבא פרעה להמליך את יוסף במצרים בדקו אם יודע בשבעים לשונות בא גבריאל ולמדו שבעים לשון מיד פתחו מה"ש ואמרו, בא"י חונן הדעת.

5) **תשובה:**  
כשעשה ראובן מעשה בלחה פילגש אביו ונקנסה עליו מיתה מיד חזר בתשובה דכתיב וישב ראובן אל הבור א"ר יוחנן שחזר בתשובה וחיה שנאמר יחי ראובן ואל ימות וגו' מיד פתחו מה"ש ואמרו בא"י הרוצה בתשובה.

6) **סליחה:**  
כשעשה יהודה מעשה תמר ואמר הוציאוה ותשרף ושלחה לו ואמרה הכר נא מיד הודה ואמר צדקה ממני ונסלח לו על אותו עון מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י חנון המרבה לסלוח.

7) **גאולה:**  
כשמררו המצרים חיי אבותינו אמר הקב"ה לישראל וגאלתי אתכם מיד פתחו מלה"ש ואמרו בא"י גואל ישראל.

8) **רפואה:**  
כשנצטער א"א על המילה בא רפאל ורפאו מיד פתחו מה"ש ואמרו בא"י רופא חולים.

9) **ברכת השנים:**  
כשזרע יצחק אבינו ומצא מאה שערים מיד פתחו מה"ש ואמרו בא"י מברך השנים.

10) **קיבוץ גלויות:**  
כשבא יעקב אבינו במצרים וראה יוסף ושמעון ונתקבצו הוא ובניו כולם כאחד מיד פתחו מה"ש ואמרו בא"י מקבץ נדחי ישראל.

**(11) משפט :**

כשנתנה תורה לישראל א"ל הקב"ה למשה ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם מיד פתחו מה"ש ואמרו בא"י מלך אוהב צדקה ומשפט.

**(12) המינים :**

כשטבעו המצרים בים מיד פתחו מה"ש ואמרו בא"י שובר אויבים ומכניע זדים.

**(13) הצדיקים :**

כשאמר הקב"ה ליעקב ויוסף ישית ידו על עיניך שמח ובטח על דברו של מקום ובשעה שנפטר יעקב מן העולם ונתן ב' ידיו על עינו ונשקו ובכה עליו מיד פתחו מה"ש ואמרו, בא"י משען ומבטח לצדיקים.

**(14) בנין ירושלים :**

כשבנה שלמה בהמ"ק מיד פתחו מה"ש ואמרו בא"י בונה ירושלים.

**(15) ברכת דוד :**

כשנושעו ישראל ועברו בים סוף ואמרו שירת ויושע מיד פתחו מה"ש ואמרו, מצמיח קרן ישועה.

**(16) תפילה :**

כשנאנחו ישראל וצעקו לאל ושמע זעקתם כמ"ש ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל הא-לוקים מן העבודה מיד פתחו מה"ש ואמרו בא"י, שומע תפילה.

**(17) רצה :**

כשעשו ישראל את המשכן וירדה שכינה לבין הכרובים מיד פתחו מה"ש ואמרו בא"י המחזיר ברחמיו שכינתו לציון.

**(18) הודאה :**

כשהכניס שלמה את הארון לפניו ואמר ה' א-להים אל תשב פני משיחך וגו' ונתן הודאה ושבח לפני המקום ואמר ברוך ה' אשר נתן מנוחה לעמו ישראל וגו' מיד פתחו מה"ש ואמרו בא"י הטוב שמך ולך נאה להודות.

**(19) השלום :**

כשנכנסו ישראל לארץ ונתקיים עליהם המקרא ונתתי שלום בארץ מיד פתחו מה"ש ואמרו בא"י עושה השלום.

לפיכך כשבאו אנשי כנה"ג ותקנום כסדר הזה בחכמתם מיד פתחו מה"ש ואמרו ברוך חכם הרזים שנתן מחכמתו ליריאינו שהם בני גוי גדול, כמו שאמר להם משה כי מי גוי גדול אשר לו א-לוקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו.

**ב) אמונה**

בספר גשר החיים, חלק ג', דפים כ"ח-כ"ט, מביא הרב טיקוצינסקי זצ"ל, שאלות של ספקות ואמונה לגבי מלחמת העולם השנייה:

פרפורי נשמה מצויים ביחוד בזמן שמתחוללים אסונות כלליים ר"ל, רעידות אדמה, שטפונות מים, קרבנות מלחמה, רציחות בהמון, שאז מתרוצצות תופעות מהפכניות במוח האדם, מהם מתפכחים אז משכרון החיים כשרואים האפסיות של כח האדם ומכירים שיש כח עליון, ולעומתם נמצאים רבים אכולי יאוש מלאי קובלנות על ההשגחה, כאילו עד עתה היתה ההשגחה "מובנה" להם ורק עכשיו בזמן שואה נעשתה לבלתי מובנה... ובתקופתנו זו שנתגלה האדם בכל שפלותו עד שהי' בכח מטורף אחד להשפיע על עם גדל "תרבותי" להפיח בו פראות ולעשותו לחית טרף השואפת לדם ולרציחות בני-אדם, באכזריות, שלא נשמעה כמוה גם בין "אוכלי אדם" הקדומים שהרגו אנשים להנאתם, לא לשם השמדה ולא בסיטונות, והעם התרבותי צריך להתבייש גם בפני "אוכלי-אדם" גם בפני הנחש השרף, זה הגוי התרבותי שרף והשמיד יותר מן חמש עשרה מליון נפש, אזרחים שקטים, השמדה לשם השמדה, והרעיל את כל האטמוספירה הארצית עד שגם אומות עולם נאורים נעשו אדישים לכל המחזה הטרגי של שפך דם אדם כנחלי מים-רבים הם (מאלה שאין האמונה מושרשה בקרבם הרבה) מתמיהים בשאלה כאובה כפולה! למה זה הרשתה ההשגחה להפקיר מיליוני בני-אדם עד כדי כך, ומדוע הורשה לבן-אדם להגיע לידי טירוף דעת כזה?... ובנוגע לשאלה הראשונה: ומה פשעם ומה חטאתם של אותם מיליוני הנפשות, בהן ששה מיליונים יהודים נשמות טהורות וקדושות שנספו במשך חמש השנים הללו תש"א—תש"ה על לא חמס בכפם — הלא שאלה כוז יש להם לשאול לאו דוקא על שנים הללו אלא על כל השנים וכל העתות והזמנים, וכפי הרבה יותר: כל שנה ושנה מתים ונהרגים בערך 1,4 אחוזים, זאת אומרת נעדרים בכל שנה בערך 25 מיליון, ובמשך חמש שנים בערך מאה ועשרים וחמשה מליון, ובעשר שנים רבע מיליארד! (ועם כל זה אין לדאוג לקיום העולם בכלל, יוצר העולם ית"ש מרבה הרבוי הטבעי בכל שנה כ-60 מיליון, ועולה הרבוי על התמותה בעודף לא פחות מ-35 מיליון בכל שנה). והאין זו שאלה דוריית: למה זה איפוא, הילודים למות (ולהרג) לא פחות מ-25 מיליונים בשנה אחת?

**ג) ברית**

"במדרש הגדול", פרשת ויחי, דפים תתפ"א—תתפ"ג, ישנה הבטחה של הקב"ה בעצמו, שלא יחזיר אותנו לגלות:

ר' שמואל בר נחמן אומר בשעה שמגיע הקץ של כנסת ישראל להנחם משלח הקב"ה את אבות העולם לנחמה.

**1) אברהם:**

בא אברהם ואמר לה קומי וקבלי כוס תנחומין מהקב"ה שכבר הגיע זמן נחמתך. עתידה שתאמר לו אברהם ממך אני מתנחמת, שאמר הקב"ה בני יורדין למצרים ומשתעבדין, שנאמר ידוע תדע כי גר יהיה זרעך (בראשית ט"ו, י"ג) ולא בקשת

עליהן רחמים, ולא עוד אלא שהנחת זרעי ובקשת על ישמעאל ועל זרעו ואמרת לו ישמעאל יחיה לפניך (שם י"ז, י"ח) ורבו כחול הים וקמו עלי וציערוני ובזזו את כל עמלי, היאך אני מתנחמת ממך. מיד נפטר אברהם ועמד לצד אחד.

**(2) יצחק:**

בא יצחק ואמר לה קומי וקבלי תנחומין שכבר הגיע זמן נחמתך. אמרה לו ממך אני מתנחמת, שבירכת את עשו ואמרת לו ועל הרבך תחיה (שם כ"ז, מ) ונתקיימה גזירתך ובאו בניו ושרפו את היכלי והרגו את בני בהרב והוציאוני ערומה היאך אני מתנחמת ממך. מיד נפטר יצחק ועמד לצד אחד.

**(3) יעקב:**

בא יעקב ואמר לה קומי וקבלי תנחומין שכבר הגיע זמן נחמתך. אמרה לו ממך אני מתנחמת, שבזמן שירדת למצרים בקשת רחמים על עצמך שיעלוך משם והנחת את בני ולא בקשת רחמים עליהן נפטר ועמד לצד אחד.

**(4) משה:**

אחר כך בא משה ואמר לה קומי וקבלי תנחומין שהגיע זמן נחמתך. אמרה לו משה ממך אני מתנחמת, שגזרת עלי גזירה ואמרת והשיבך ה' מצרים באניות (דברים ס"ח, ס"ח) ונתקיימה, היאך אני מתנחמת ממך.

**(5) הקב"ה:**

כיון שהן רואין שאין כנסת ישראל מקבלת תנחומין אמרו לפניו רבונו של עולם אין כנסת ישראל מקבלת ממנו תנחומין, שנאמר עניה סערה לא נחמה (ישעיה נ"ד, י"א). אמר להן יפה עשת שלא קיבלה כוס תנחומין עד שאלך ואנחמה, שאני גרמתי לה כל הצער הזה ואני כתבתי בתורתך שלם ישלם המבעיר את הבערה (שמות כ"ב, ה) אני הצתיה באש שעה אחת שנאמר ויצת אש בציון (איכה ד', י"א) ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב (זכריה ד' י"א) ואני צריך לילך ולנחמה, שנאמר אנכי אנכי הוא מנחמכם (ישעיה נ"א, י"ב). באותה שעה בא הקב"ה ואמר לה קומי וקבלי כוס תנחומין והיא עונה ואומרת לו רבונו של עולם ודאי ממך אני מתנחמת, אלא שמא אתה חוזר ומוסר אותי ביד אומות העולם. אותה שעה אומר לה הקב"ה נשבע אני בשמי הגדול שאיני מוסרך ביד אומות העולם. שנאמר נשבע ה' בימינו ובזרוע עזו אם אתן את דגנך עוד מאכל לאיביך (ישעיה ס"ב, ח) ואמר כן נשבעתי מקצף עליך ומגער בך (שם נ"ד, ט). מיד היא מתנחמת נחמה גמורה.

**(ד) מצות ישוב הארץ**

בספר "אדרת אליהו" של הגר"א, דברים א, דף 352, כותב על הערך של ישוב הארץ, ושם אותנו בדרגה גבוהה יותר מן הראשונים, בבחינת מעלין בקודש: והנה יש בישראל ז' כתות:

א. בעלי מדות.

ב. היושבים בבתי מדרשות כל ימיהם.

ג. היושבים בבתי כנסיות ועוסקים בתפילה. כמ"ש מה טבו אהלִיך יעקב משכנותיך ישראל.

ד. הקובעין דירתן בא"י.

ה. היושבים בירושלים כמ"ש חז"ל (סוף כתובות) הכל מעלין כו'.

ו. היושבים בהר הבית ובחיל שהוא מחנה לוויה.

ז. הם אותם שבמחנה שכינה דהיינו מעזרה ולפנים.

#### ה) הגאולה

בספר "מעניני הישועה" להרב חרל"פ זצ"ל, כולו מעניני הישועה של ימינו.

#### 1) שפיכות דם ישראל, דף ריג:

בעקבתא דמשיח תהיה כל ההתגברות של הסט"א למנוע את ביאתו של משיח, וכאשר אין הגאולה יכולה להתגלות כי אם על ידי מספר ידוע של ישראל, וכמו במתן תורה שאמרו חז"ל אם היה חסר איש אחד מישראל לא היתה התורה נתנת להם כן היא גם הגאולה שבלא מלוי המספר הידוע אי אפשר לה להתגלות, ועל כן מתגברת הסט"א לשפוך דם ישראל כדי להפחית את מספרם של ישראל, וזהו הרז של שפיכת דמים בישראל בעקבתא דמשיחא, אולם כמו שהיה במצרים "כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ" (שמות א', י"ב), כן גם עתה כל מה שישפכו יותר דם ישראל, יתרבו ויפרצו ביותר, ומתוך ההפרצה הזאת יתגלה "בן פרציי" שיפרוץ על ימין ועל שמאל "כי ימין ושמאל תפרוצי וזרעך גוים יירש וערים נשמות יושיבן" (ישעיה נ"ד, ג).

#### 2) א"י וחויץ-לארץ, דף רמב:

כשם שהשבת צריכה הכנה, שימות החול מכינים לשבת, כן א"י צריכה הכנה להתכונן אליה כדי לקבל את האור הגנוז בקרבה, וההכנה היא בזמן הגלות בחו"ל. וכל זה הוא בזמן שאינם מרוצים מן הגלות ותמיד מצפים לצאת ממנה, ועל ידי זה זוכים להשיג מדרגת קדושתה של הארץ, ומצד זה ישנה מעלה גדולה לגלות, שמכין לגאולה ולא"י, וחסרון הגלות הוא מה שמרוצים ממנה, ויש לפעמים שבכח הסט"א להעמיד בגלות הרבה בני-תורה ושומרי מצוה ובלבד שיהיו מרוצים מהגלות, לומר: "אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני, לא אצא חופשי וכו'". לפעמים יש שהעולים לא"י מתעוררים בקרבם געגועים לחו"ל, לתורה של חו"ל ולעבודה של חו"ל ולא ידעו ואיבינו כי הכל הוא מצד תחבולות היצר שיתרצו בגלות ולהאריך את הזמן שלה, ובוה הם גורמים שהבאים ארצה יפרקו מעליהם עול תורה ומצות, ובחשך יתהלכו מבלי לדעת שיסוד המגמה הוא להתרחק מהגלות ולא להיות נמשך אחריה ומרוצה בה. אבל לא לפרוק ח"ו עול תורה ומצות.

#### 3) יסוד כל המצוות הוא א"י, דף רנב:

קיום המצות בחו"ל, לעומת קיומן בא"י הוא בגדר אינו מצווה ועושה שכן הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה (כתובות ק"ו, ב) וצווי המצות היה בעיקר לזמן כניסתם לא"י (עיין רמב"ן בראשית כ"ו, ה), וקיום המצוות בחו"ל הוא כדי שיחזרו לארץ לא יהיו חדשים בעיניהם (עיין ספרי דברים, י"א, י"ח) עילת

הדבר, שכל המצוות ארוגות ושלובות זו בזו ואי אפשר לאחת בלא חברתה, ומפני זה בא"י שנוהגים שם כל המצוות כולן, שמה הוא עיקר המקום לקיומן, משא"כ בחו"ל שכל מצות התלויות בארץ אינן נוהגות שמה, על כן הקיום שלהן הוא רק בגדר אינו מצווה ועושה, שכן הצווי הוא על כלן ביחד.

(4) הגאולה האטית, דף סז :

הגאולה העתידה שני אופנים יש לה, האחד אטי והשני פתאומי, ההדרכה האטית היא ההדרכה של אספקלריא המאירה, וכאשר גלויי אורו של משיח הם בערך נבואתו של משה, שהיתה באספקלריא המאירה, שלכן יחד עם הגלויים הפתאומיים יהיו גם גלויים אטיים, כדי להכשיר את ישראל לחזיון של אספקלריא המאירה, "כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו כי הולך לפניכם ה' ומאספכם אלהי ישראל" (ישעיה נ"ב, י"ב).

(1) מדינת ישראל

הרב קוק זצוק"ל, בספר אורות, דף קס: אינן המדינה האושר העליון של האדם. זה ניתן להאמר במדינה רגילה, שאינה עולה לערך יותר גדול מחברת אחריות גדולה, שנשארו המוני האידיאות, שהן עטרת החיים של האנושיות, מרחפים ממעל לה, ואינם נוגעים בה. מה שאין כן מדינה שהיא ביסודה אידיאלית, שחוקק בהויתה תוכן האידיאלי היותר עליון שהוא באמת האושר היותר גדול של היחיד. מדינה זו היא באמת היותר עליונה, בסולם האושר, ומדינה זו היא מדינתנו, מדינת ישראל, יסוד כסא ד' בעולם, שכל חפצה הוא שיהיה ד' אחד ושמו אחד, שזהו באמת האושר היותר עליון. אמת, שאושר נשגב זה צריך הוא לביאור ארוך כדי להעלות אורו בימי חושך, אבל לא מפני זה יחדל מלהיות האושר היותר גדול.

(2) סיכום :

בני-אדם חיים רק 70 שנה בערך, חיים קצרים וצרים. כדי להתגבר ולהתחזק על הספקות ולענות על השאלות שבהתחלה, חייבים אנו לקנות מספר יסודות איתנים :

(א) בהיסטוריה: נביט ונראה את תהליך הגלות והגאולה, ואז אנו יכולים להאמן, כשם שהחזקנו מעמד עד היום, כך נוסיף מחיל אל חיל ב"י — בבחינת צדיק — שש פעמים יפול, ובשביעי — יקום.

(ב) באמונה: שכל דברי התורה מתקימים. רק באמונה זו אנו יכולים להחזיק מעמד בימים אלו ולשאול: מה יהי? ולהשיב: יהיה טוב. בזכות האמונה שדברי התורה אמת, אנו יכולים לטעון: הארץ שלנו, ולכן המלחמות שלנו צודקות.

(ג) בברית: ברית אבות שכרת הקב"ה עם אבותינו, השוכנים במערת-המכפלה, כאן בחברון, זכותם תגן עלינו, נחיה וננצח את כל האויבים הקמים עלינו לכלותינו, והקב"ה מצילנו מידם.

